

Redaktionellt U&D 22:3

Kan vi lita på PISA?

Komparativa studier, dvs jämförelser mellan olika länders skolsystem och rankingar av dessa på basis av dessa komparativa studier, har haft ett stort genomslag under senare år och starkt påverkat utbildningspolitiker att göra förändringar i styrningen av skolan. Den s.k. PISA-chocken har drabbat flera länder och i Sverige har resultat från såväl PISA som TIMMS och PIRLS etc. haft ett betydande inflytande på den inhemska utbildningsdebatten. Men kan vi lita på PISA och de andra studiernas resultatredovisningar och kan vi lita på utbildningspolitikerna när det gäller vilka tolkningar och slutsatser som dras beträffande hur skolarbetet bör organiseras utifrån de resultat som presenteras?

Ett framträdande resultat under 2000-talets första decennium är att svenska elevers skolresultat i naturvetenskap har försämrats. Men hur skall detta förstås och förklaras? Är det lärarnas och undervisningens 'fel'? Det mest uppseendeväckande resultatet av de studier som redovisas i detta nummer är att den svenska skolans likvärdighet uppenbart försämrats under det senaste decenniet och att denna försämring primärt kan förklaras av det fria skolvalet. Så länge vi hade en tämligen heterogen och sammanhållen skola så bestod en förhållandevis låg s.k. mellanskolevarians, i betydelsen att det var en tämligen liten skillnad i prestationsnivå mellan olika skolor och inom skolklasser. I detta skolsystem så 'drogs' de flesta elever med i ett gemensamt kunskapande inom ramen för den sammanhållna skolan och klassen. Men med det fria skolvalet så har förutsättningarna för de medel- och lågpresterande eleverna allvarligt försämrats och de presterar allt sämre i takt med att de 'duktigare' eleverna försvunnit från klassen. Den pedagogiska lärdom från den gemensamma grundskolan som innebar att svenska elever länge innehade topp-placeringar i dessa länderjämförelser förefaller totalt bortglömd och negligerad idag, dvs lärdomen att den 'blandade' skolklassen med såväl hög-, medel- som lågpresterande elever är en viktig förutsättning för att de låg- och medelpresterande skall 'behålla' och utveckla sin potentiella prestationsnivå. Det mycket höga priset för det skolsystem som tagit form under de senaste decennierna med det fria skolvalet, då de

'ambitiösa' och högpresterande eleverna, oftast med föräldrar med god utbildning, försvunnit från sina ursprungliga skolklasser och skolor, är att de låg- och medelpresterande elevernas prestationer dels försämrats mycket kraftigt och dels att deras förhållningssätt till skola och utbildning blir allt svagare och att de många gånger tappar tilltron till skolan (se också U&D 19:1 och 19:3).

De försämrade skolresultaten i naturvetenskap som PISA uppvisar kan således primärt förklaras av att organiseringen av skolklasser och skolor i Sverige successivt förändrats genom det fria skolval som brutit sönder den sammanhållna skolan. Den sammanhållna skolan innebar att alla elever, framförallt de medel- och lågpresterande, presterade mycket bättre än de gör idag och detta är således beroende på hur skolklasser och skolor är sammansatta.

Föreliggande analyser av PISA-resultaten för svenska låg- och medelpresterande elevers försämrade kunskaper i naturvetenskap kan troligen också utsträckas till andra områden av skolan och det är hög tid att återigen sätta 'en skola för alla' på den utbildningspolitiska dagordningen i Sverige. Det finska "undret" är inte heller svårt att förklara. Finland har i stor utsträckning behållit en gemensam skola.

Till sist, p.g.a. ett tekniskt missöde i tryckningsprocessen saknade det föregående numret av tidskriften, nummer 2, uppgifter om med-utgivande institutioner, deltagare i tidskriftens redaktionskommitté och redaktionsråd m.m., dvs de uppgifter som finns på tidskriftens insidor. Vi ber om ursäkt för detta och hänvisar till detta nummers insidor.